

Varga Júlia

Szakképzés, lemorzsolódás*

A szerző a szakiskolai végzettségűek munkaerő-piaci kudarcainak okait vizsgálva emellett érvel, hogy a képzési rendszernek a rövid távú vállalati igényekhez való igazítása hosszú távon rontja a képzésből kikerülő foglalkoztatási esélyeit. A közpénzekből finanszírozott szakképzésnek elsősorban a résztvevők általános és szakmai alapkészségeit kell fejlesztenie, ez adhat lehetőséget az életpálya során a tovább- és átképzéshez, valamint a vállalati speciális tudást biztosító (vállalati forrásokból finanszírozott) képzésekhez, amelyek – mivel a szakiskolai képzés mára kizárólag a hátrányos helyzetű tanulók tanulási formájává vált – az esélyegyenlőség biztosítása szempontjából is kulcsfontosságúak.

Előadásomban arról az utolsó munkáról szeretnék beszélni, amelyet Liskó Ica az Oktatás és Gyermekesély Kerekasztal számára készített „Szakképzés, lemorzsolódás” címmel. A fejezethez háttér tanulmányt készítettem, és végül én szerkesztettem a „Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért” című javaslatcsomag részeként. Olyan témáról írt Ica, amellyel kutatómunkája során nagyon sokat foglalkozott, és amelyről kevesen tudtak nála többet. E munka során sokat dolgoztunk együtt, szerkesztőként vitáim is voltak vele a fejezetről, mivel a Zöld Könyv műfaját tekintve különbözött más munkáktól, nem tanulmányra, kutatási zárójelentésre volt szükség, a terjedelmi kötöttségek is szigorúbbak voltak a szokásosnál. Végül az elkészült fejezet – Liskó Ica utolsó publikációja – lett a Zöld Könyv egyik legfontosabb és legjobb fejezete.

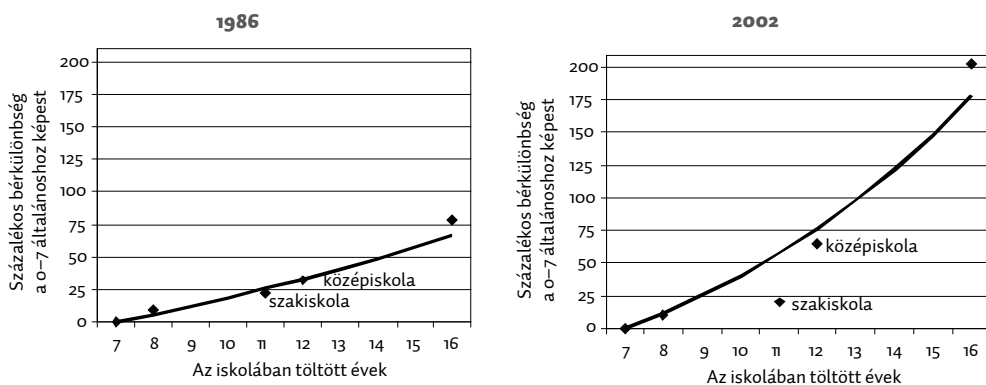
A következőkben azokat a vonatkozásokat emelem ki a tanulmányból, amelyek a korábbi szakmunkás-, mai szakiskolai tanulók munkaerő-piaci sikerességének, kudarcainak okaival foglalkoznak, és bemutatják, hogy a kudarc legfontosabb oka a szakiskolai végzettségű tanulók alapkészségeinek a hiánya.

A szakmunkás/szakiskolai végzettség értékvesztése ■ Az elmúlt másfél évtizedben alapvetően átrendeződött a középfokú oktatás programtípusok közötti megoszlása. Az érettségít nem adó szakiskolai képzésben továbbtanulók aránya 44 százalékról 22,4 százalékra csökkent 1990/91 és 2006/07 között. Az érettségít nem nyújtó szakképzésben továbbtanulók arányának csökkenése annak következménye volt, hogy a tovább tanuló gyerekek családja alkalmazkodott a különböző végzettségek munkaerő-piaci értékének változásaihoz, a merev

* A Liskó Ilona-émlékkonferencián elhangzott előadás szerkesztett változata (Károlyi Palota, Budapest, 2008. november 20.).

beiskolázási arányok megszüntetése pedig lehetővé tette az alkalmazkodást. A munkaerőpiacon csökkent az érettségi nélküli szakképzett munkaerő iránti kereslet. A szakképzett, de érettségivel nem rendelkezők foglalkoztatása is jelentősen csökkent, a férfiak esetében a rendszerváltás előtti csaknem 100 százalékról 80 százalék alá, a nőknél 90 százalékról 70 körülire. Az iskolai végzettség kereseti hozama meredeken nőtt. Míg 1986-ban egy többlet iskolai év átlagosan 6 százalékkal magasabb bért hozott, ez 2002-re megduplázódott. Az átlagos hozamnövekedés azonban jelentősen különbözött iskolatípusonként. A középiskola és különösen a felsőfokú végzettség hozama a 8 általánost vagy az annál kevesebbet végzettségéhez képest nagymértékben megnőtt, a szakiskolai végzettség hozama azonban nem változott. 1986-ban valamennyi végzettségi kategóriában egy-egy többletiskolaév hozama az átlagos hozam közelében volt, 2002-re a szakmunkásképző/szakiskolai képzés hozama leszakadt attól (1. ábra). A rendszerváltással kettészakadt a munkaerőpiac érettségizett és érettségivel nem rendelkező munkavállalókra.

1. ÁBRA: Az iskolai végzettség hozama, 1986 és 2002

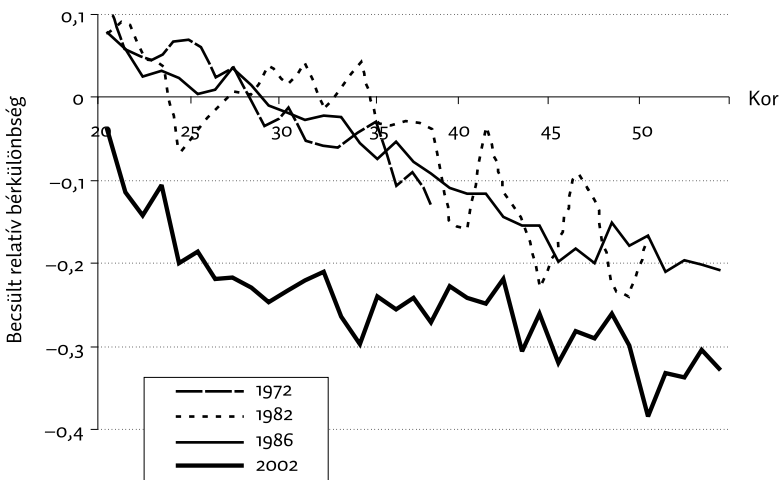
Forrás: Kézdi 2007

A középfokú beiskolázási arányok változása erős szelekció mellett ment végbe. A szakiskola mára kizárólag a leghátrányosabb helyzetű tanulók továbbtanulási formájává vált, a szakiskolai képzés fejlesztése ezért döntően meghatározza, hogy hosszú távon milyen esélyei lesznek a hátrányos helyzetű tanulóknak a munkaerőpiacon.

Az alapkészségek hiánya ■ A szakmunkás/szakiskolai végzettség munkaerő-piaci értékének csökkenése elsősorban ahhoz köthető, hogy a szakiskolai képzésben elsajátított speciális készségek egyre jobban leértékelődtek, az általános készségek pedig felértékelődtek. Ezt közvetetten a szakmunkás/szakiskolai végzettségük relatív kereseti helyzetének változása mutatja (KÉZDI 2007). Az életkor emelkedésével, az életpályán előrehaladva, az azonos életkorú szakmunkás/szakiskolai végzettségük keresete egyre inkább lemarad a középiskolát végzettek keresetétől. A kétféle középiskolai végzettség értékének eltérő alakulása az életpályán való előrehaladás során annak a következménye, hogy az érettségit

adó iskolatípusokban elsajátított általános készségek több feladatkörben alkalmazhatók, vagy jobban lehet építeni rájuk, ezért az ilyen készségekkel rendelkezők keresetei jobban emelkednek az életpálya során. A szakképzés nyújtotta speciális készségek viszont gyorsan elavulnak, és a szakmunkások később nem vagy kevésbé képesek megújítani tudásukat. A rendszerváltozást megelőző és a 2002. évi adatok összevetése arra is felhívja a figyelmet, hogy a speciális szaktudás leértékelődése az életpálya során nem új jelenség (2. ábra). A szakmunkás/szakiskolai végzettségűek relatív keresete az érettségizettekéhez viszonyítva az 1970-es, 1980-as években is jelentősen csökkent az életkor előrehaladtával, ami minden jel szerint már akkor is összefüggött azzal, hogy a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek alapkészségeik hiányosságai miatt kevésbé voltak képesek megújítani a tudásukat. A rendszerváltást követően az általános készségek felértékelődése következtében viszont már a pályájuk elején járók keresete is alacsonyabb, mint az érettségit adó középiskolát végzettek keresete, és életpályájuk során a korábbinál gyorsabban és jelentősebben nő a lemaradásuk.

2. ÁBRA: A szakmunkások keresetének alakulása az életpálya során a középiskolát végzettekhez képest (1972, 1982, 1986, 2002)

Forrás: Kézdi 2007

Egyrészt ez abból következik, hogy megváltozott a foglalkoztatás stabilitása, így ma sokkal kevésbé lehet számítani arra, hogy a munkaerőpiacra kikerülő fiatal ugyanabban a szakmában dolgozza le aktív évtizedeit. Másrészt az általános technológiai fejlődés következményeként, a szakmák tartalmának folyamatos változása nyomán még azonos szakmán belül is csak akkor lehet tartós a foglalkoztatás, ha valaki alkalmas az új tudás folyamatos megszerzésére, adottak képezhetőségének feltételei. Az általános készségek hiánya – a munkakörök tartalmának változása és az alapkészségek iránti (pl. munkahelyi írás-olvasási)

követelmények növekedése miatt – ugyancsak jelentősen csökkenti a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek foglalkoztatási esélyeit. Ezt a munkahelyi írás-olvasási követelményeknek a foglalkoztatottak iskolázottság szerinti összetételére gyakorolt hatását vizsgáló kutatások is megerősítik (KÖLLŐ 2006). A foglalkozások szakmatartalmának változásáról alig áll rendelkezésre magyar kutatási eredmény. A néhány feltáró kutatás azonban azt találta, hogy a munkakörök tartalma Magyarországon is úgy alakult át, hogy az általános készségek (új ismeretek befogadása, kommunikációs, IKT-felhasználói készségek stb.) egyre fontosabbak a szakmunkás-foglalkozásokban is (MKIK-GVI, 2004). A szakmunkás/szakiskolai képzés nem képes az általános készségek fejlesztésére a szakiskolai beiskolázás szelektivitásának növekedése és a nem megfelelő hátránykompenzáló módszerek miatt. Az Országos kompetenciamérés 2006. évi, 10. évfolyamosokra vonatkozó adatai világosan tanúskodnak erről. Amíg az alacsony (1-es és 2-es) képességszintet¹ elérő diákok aránya a gimnáziumban 8 százalék (szövegértési teszt) és 14 százalék (matematikateszt), a szakközépiskolában 25 és 31 százalék volt, addig a szakiskolai tanulók *háromnegyede* mind a szövegértési, mind a matematikai kompetenciák tekintetében a *legalacsonyabb* (1-es) szinten állt. Ezért a szakiskolai tanulók alapkészségeinek fejlesztése a legfontosabbnak látszik munkaerő-piaci lehetőségeik javításához. A szakmunkás/szakiskolai képzésből kikerülők a munkaerőpiacra lépést követően még több mint 40 évet fognak eltölteni a munkaerőpiacon. Azt, hogy későbbi életpályájuk során mi lesz velük, szükség lesz-e a szaktudásukra vagy sem, a technológia előre nem látható változásaitól függ. A technológiai változások feleslegessé tehetnek bizonyos szakmákat, más szakmáknak a tartalmát pedig teljesen megváltoztathatják. A szakmunkások későbbi foglalkoztatási esélyei ezért azon múlnak, hogy át tudják-e képezni magukat, képesek-e követni saját szakmájuk tartalmi változásait, vagy ennek híján szakképzettség nélküli munkát kell majd végezniük, esetleg teljesen kiszorulnak a foglalkoztatásból. Mindez attól függ, hogy a szakmunkások képesek lesznek-e elsajátítani azokat az új készségeket, amelyeket a változások megkövetelnek, be tudnak-e kapcsolódni a felnőttképzésbe. Megfelelő alapokkal a szakmunkások maguk is ki tudják egészíteni, meg tudják újítani szaktudásukat. Megfelelő alapok nélkül néhány évig esetleg elboldogulnak a szakismeretek rutinszerű alkalmazásával, de hosszú távon az alapok hiánya megakadályozza az alkalmazkodásukat.

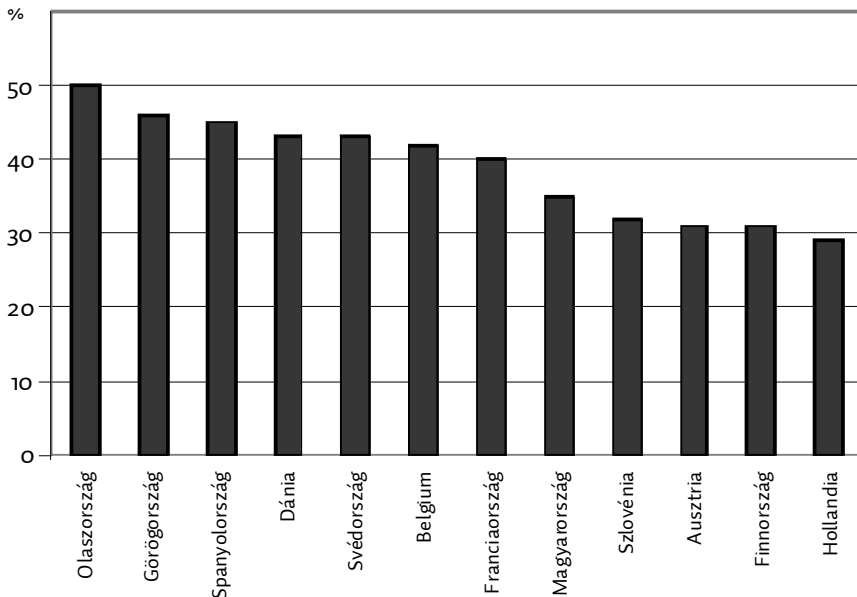
Illeszkedési probléma ■ A szakmunkásképzés méretének és munkaerő-piaci értékének jelentős csökkenése – az általános készségek alacsony szintje mellett/helyett – abból is következhet, hogy a szakképzés nem követte a kereslet szakmastruktúra szerinti alakulását. A szakiskolai képzésből kilépők számának és szakmák szerinti megoszlásának változásait, a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek iránti keresletet a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek szakcsoportok szerinti foglalkoztatási arányainak változásaival összevető kutatások eredményei (KÉZDI 2007) azt mutatják, hogy a szakiskolai képzés reagált ugyan a kereslet átrendeződésére, de azt nem követte teljes mértékben. A szolgáltatási szakmák súlya a szakiskolák kibocsátásában jelentősen nőtt, csakúgy, mint a foglalkoztatáson belüli arányuk, az építőipari és fémmegmunkáló szakmák kibocsátása jelentősen csökkent, és

1 Az 1-es és 2-es képességszint a szövegértésben a funkcionális analfabetizmust jelenti.

hasonlóan jelentős csökkenés mutatkozott a foglalkoztatáson belüli arányukban is. Folyamatosan növekedett ugyanakkor a könnyűipari szakmákban végzettek aránya, akik iránt viszont csökkent a kereslet.

A rendszerváltás előtt a szakmunkás végzettségű férfiak gyakorlatilag 100, a nők 90 százaléka volt foglalkoztatott. A rendszerváltást követően a férfiak foglalkoztatása 80, a nők 70 százalékosra csökkent. A rendszerváltás előtt a foglalkoztatott szakmunkás végzettségű férfiak 30, a nők 40-50 százaléka dolgozott nem szakmunkásszakmákban. Ez az arány a férfiaknál folyamatosan 40 százalékosra emelkedett, míg a nőknél kezdeti csökkenés után visszatért 50 százalékra. A nem szakmájukban (más szakmában vagy egyáltalán nem) dolgozók aránya a rendszerváltás előtti 35-40 százalékról 60 százalék körülire emelkedett, vagyis a szakiskolai képzés „illeszkedése” romlott a rendszerváltozás után (KÉZDI 2007). Az iskolából a munkába történő átmenetet vizsgáló, nemzetközi összehasonlító elemzések eredményei (3. ábra) ugyanakkor azt mutatják, hogy a végzettséghez nem illeszkedő állásban történő foglalkoztatás a középfokú szakképzésben végzett pályakezdők esetében 35 százalékos. Ez az arány alacsonyabb, mint a legtöbb európai országban. Ez azt mutatja, hogy nem az illeszkedési probléma a munkaerő-piaci kudarcok legfontosabb oka.

3. ÁBRA: A középfokú szakképzésben végzett pályakezdők között a végzettséghez nem illeszkedő foglalkozásban dolgozók aránya az EU-országokban, 2000 (%)

Forrás: Eurostat 2003

Intézményi problémák a képzési kínálat kialakításában ■ Az illeszkedés romlásában szerepet játszhatott, hogy szakiskolai képzés egyre szétaprózottabb intézményrendszerben folyik. A szakiskolai tanulók létszámának jelentős csökkenése ellenére a szakiskolai feladatellátási helyek száma az 1990–2006 között 465-ről 580-ra nőtt. A szakiskolai feladatellátás 90 százaléka többcélú, szakközépiskolai és/vagy általános iskolai, gimnáziumi képzést is nyújtó intézményben folyik. Az intézmények szakiskolai képzést is nyújtanak érettségit is adó képzési programjaik mellett. A képzési kínálat kialakításakor számos szempont – tanári álláshelyek megtartása, a szakképzési alaphoz történő hozzáférés – is fontos szerepet játszott (MÁRTONFI 2007). A szakiskolai képzésben végzettek munkaerő-piaci sikeressége (az információk hiánya miatt is) nem döntő a képzési kínálat alakításában, és – a közkeletű vélekedéssel szemben, mely a „divatszakmák” képzési arányának növekedésében látja a képzési struktúra változásának legfőbb problémáját – nem döntő a tanulók különböző képzések iránti keresletének változása sem. Az általános iskolát végzett, továbbtanulásra jelentkezők 10 százalékát nem veszik fel saját jelentkezés alapján a középfokú oktatásba (HIVES 2007). Ők azok, akik átírányítás nyomán kerülnek a szakiskolai képzésbe, vagyis a szakiskolában továbbtanulók csaknem fele olyan képzésben tanul, ahová nem jelentkezett a normál továbbtanulási eljárás során.

A szakképzés képzési kínálatának a munkaerő-piaci igényekhez történő jobb alkalmazkodásának elősegítésére több törvénymódosítást fogadtak el 2007-ben. A regionális fejlesztési és képzési bizottságok feladatkörébe utalták, hogy meghatározzák a szakképzés fejlesztési irányait és beiskolázási arányait a régióban, hogy részt vegyenek a pályakövetési rendszer működtetésében, hogy a régióban működő helyi önkormányzatoknál kezdeményezzék a szakképzés-szervezési társulások megalakulását. A regionális képzési bizottságok tagjait a munkaadói szövetségek, illetve az országos munkavállalói szövetségek, a területi gazdasági kamarák, az állami foglalkoztatási szerv, az Oktatási Hivatal és az Oktatási és Kulturális Minisztérium delegálja. A pályakövetési rendszer működtetése céljából a közoktatási törvény módosítása rendelkezett arról, hogy mely szereplőknek milyen adatokat kell szolgáltatniuk a pályakövetési rendszer számára. Eszerint a végzett tanuló információt szolgáltat a pályakövetési rendszer részére, ha nem foglalkoztatott; ha foglalkoztatott, akkor a foglalkoztató közöl adatot róla, azt, hogy milyen munkakörben foglalkoztatják frissen végzett dolgozóját, illetve hogy az milyen tevékenységet lát el; az iskola pedig a szakmai vizsga letételéről szolgáltat adatot a pályakövetési rendszer számára.

A keresleti előjelzés problémái ■ A képzési szerkezet és a munkaerő-piaci kereslet összehangolása akkor javíthatja a szakiskolai végzettségűek munkaerő-piaci esélyeit, ha megfelelő információkon alapul. A regionális fejlesztési és képzési bizottságok potenciálisan pontosabb információval rendelkezhetnek a szakképzésben végzettek munkaerő-piaci esélyeiről, mint az iskolafenntartók vagy az iskolák. A probléma azonban az, hogy a jelenleg az államigazgatásban keletkező vagy más eseti adatfelvételekből rendelkezésre álló adatok sem elégségesek a munkaerő-piaci sikeresség méréséhez, és roppant aggályos, hogy a bevezetésre kerülő pályakövetési rendszer nem lesz képes megbízható adatokat szolgáltatni. A különböző végzettségűek iránti igények megállapítása még rövid távon is

igen nagy nehézségekbe ütközik. Aggasztó példa erre, hogy az ÁFSZ rövid távú vállalati kikérdezéseken alapuló munkaerő-piaci prognózisában, melyben keresett és romló pozíciójú szakmákat különböztetnek meg, gyakran ugyanazokat a foglalkozásokat lelhetjük fel mind a „keresett”, mind a „romló pozíciójú” foglalkozások sorában. Az 1. táblázat egy 2006. évi megyei szakmapozíciós táblázat egy részét mutatja, azokat a szakmákat, amelyek mindkét oszlopban szerepelnek.

1. TÁBLÁZAT: Szakma- és foglalkozáspozíciós tábla (Észak-magyarországi Regionális Munkaügyi Központ, Borsod-Abaúj-Zemplén megye)	
Keresett foglalkozások, szakmák a tervezett létszámfelvételek alapján	Romló pozíciójú szakmák a tervezett munkaviszony-megszűnések alapján
Országos összesen	
150 fő és több	
Egyéb segéd munkások (pl. alkalmi munkás)	Egyéb segéd munkások (pl. alkalmi munkás)
Szabó, varrónő, modellkészítő	Szabó, varrónő, modellkészítő
Lakatos	Eladó
Eladó	Lakatos
Kézi anyagmozgató, csomagoló	Kézi anyagmozgató, csomagoló
100–149 fő között	
Egyéb örök és hasonló jellegű egyszerű foglalkozások	Egyéb könnyűipari gépkezelők és gyártósor mellett dolgozók
Egyéb könnyűipari gépkezelők és gyártósor mellett dolgozók	Egyéb örök és hasonló jellegű egyszerű foglalkozások
50–99 fő között	
Kőműves	Kőműves
Autóbusz-vezető	Autóbusz-vezető
Szociális ápoló, gondozó	Szociális ápoló, gondozó
Cipőgyártó gépkezelő és gyártósor mellett dolgozó	Cipész, cipőkészítő, -javító
Kárpitos	Kárpitos
Általános ápolónő, ápoló	Szociális ápoló, gondozó
Forgácsoló	Forgácsoló
Lakás-, intézménytakarító	Lakás-, intézménytakarító

Forrás: ÁFSZ 2006. szeptember 24. http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full.borsod_stat.szakma.fogl.poz

A vállalati kikérdezésen alapuló módszerek rövid távon is kevésbé használhatók a kereslet változásainak előrejelzéseikhez. A vállalatok számára semmilyen következménnyel nem jár, ha olyan felvételi szándékot jeleznek, amely a későbbiekben meghiúsul. A kikérdezések általában nem adnak információt arról, hogy az álláshelyek miért betöltetlenek: azért, mert magasabb bérek mellett sem lenne jelentkező, vagy a kínált bérek nem elégségesek az

állás betöltéséhez, vagy a munkáltatók nem tartják megfelelőnek a jelentkezők tudását, ami többnyire egyet jelent azzal, hogy alacsonyabb kínálati bérek mellett csak a rosszabb képességű munkavállalók fogadnák el az állást. A rövid távú munkaerő-piaci prognózisokban „hiányszakmaként” szereplő foglalkozások egy részében nagy valószínűséggel jelentős szerepet játszik, hogy alacsonyak a kínálati bérek (MKIK-GVI, 2007). Ha rövid távon megbízható előrejelzések állnának rendelkezésre a várható munkakeresletről, a szakiskolai/szaközépfiskolai beiskolázási arányok meghatározásakor akkor sem ezekre, hanem középtávú előrejelzésekre volna szükség. Jelenleg viszont nem állnak rendelkezésre megbízható, módszertanilag is megalapozott középtávú munkaerő-piaci előrejelzések és az elkészítésükhöz szükséges elégséges adatbázisok sem.

Pályakövetési rendszer ■ A kereslet és kínálat összehangolásának egyik fontos eszköze lehet az iskolából kikerülő egyének iskolai, illetve munkaerő-piaci életpályájának vizsgálata. A pályakövetési rendszer közoktatási törvényben lefektetett adatgyűjtési módszere viszont komoly aggályokat kelt a gyűjteni kívánt adatok megbízhatóságával kapcsolatban. A nem foglalkozási viszonyban lévő pályakezdők között minden valószínűség szerint igen nagy arányú lesz a bejelentési kötelezettség elmulasztása, az információt nem szolgáltatók várhatóan szisztematikusan különbözni fognak a válaszadóktól. Hasonló problémák merülhetnek fel a vállalati adatszolgáltatási kötelezettséggel kapcsolatban. A hiányzó vagy „gyártott” válaszok ugyancsak komolyan torzíthatják az eredményeket. Az adatfelvétel csak a foglalkoztatottságot vizsgálja, valamint azt, hogy a betöltött álláshely „illeszkedik-e” a képzésből kikerült végzettségéhez. Nem terjed ki a munkaerő-piaci sikeresség legfontosabb indikátorára, a keresetekre, valamint számos egyéb, a munkaerő-piaci sikerességet befolyásoló jellemzőre (például az egyén végzést követő képzéstörténetére, az iskolában és iskolán kívül szerzett általános készségeire).

Rövid távú vállalati igények vagy hosszú távú alkalmazkodóképesség ■ Megfelelő előrejelzések és információforrások hiányában komoly veszélye van annak, hogy a regionális fejlesztési és képzési tanácsok a vállalati lobbik nyomására a középfokú szakképzés arányainak kialakításakor arra törekcsenek, hogy az általános képzés és a hosszú távú alkalmazkodóképesség rovására elégítsék ki a rövid távú vállalati igényeket. Rövid távon a vállalatoknak ez megtakarítással jár, mert néhány évig esetleg foglalkoztathatják a szakképzésből kikerülőket; majd ha már azok nem tudnak alkalmazkodni a megváltozott igényekhez, akkor újabb frissen végzetteket alkalmaznak, akik átmenetileg ismét néhány évig foglalkoztathatók, és így tovább. Hosszú távon ez a megoldás igen nagy társadalmi költségekkel jár. Ez a veszély annál is inkább valószínűnek látszik, mivel jelenleg a magyar vállalatok közül csak nagyon kevesen foglalkoznak munkavállalóik folyamatos vállalaton belüli képzésével. A vállalatok zöme ma arra számít, hogy saját speciális igényeire kiképzett, munkatapasztalattal rendelkező végzetteket kap az iskolarendszertől. Amellett, hogy ez értelmetlen elvárás, éles ellentétben áll a modern nyugati vállalati gyakorlattal, ahol a vállalaton belüli képzés igen kiterjedt mértékű, és ez biztosítja tömegméretekben a speciális készségek és munkatapasztalatok elsajátítását.

**2. TÁBLÁZAT: A 25–64 éves népességből
oktatásban, képzésben rész-
sülők aránya, 2005, 2006 (%)**

Ország	2005	2006
Románia	1,6	1,3
Bulgária	1,3	1,3
Görögország	1,9	1,9
Magyarország	3,9	3,8
Portugália	4,1	3,8
Szlovákia	4,6	4,3
Lengyelország	4,9	4,7
Litvánia	6	4,9
Málta	5,3	5,5
Csehország	5,6	5,6
Olaszország	5,8	6,1
Észtország	5,9	6,5
Lettország	7,9	6,9
Ciprus	5,9	7,1
Németország	7,7	7,5
Írország	7,4	7,5
Franciaország	7	7,5
Belgium	8,3	7,5
Luxemburg	8,5	8,2
Spanyolország	10,5	10,4
Ausztria	12,9	13,1
Szlovénia	15,3	15
Hollandia	15,9	15,6
Norvégia	17,8	18,7
Finnország	22,5	23,1
Dánia	27,4	29,2
Egyesült Királyság	27,5	26,6
Svédország	32,1	32
EU (27)	9,7	9,6
EU (25)	10,2	10,1
EU (15)	11,2	11,1

Forrás: Eurostat EU LFS

Vállalati képzés, felnőttképzés ■

Magyarországon a felnőtt népesség képzési részvételi arányai a legalacsonyabbak között vannak az EU-országok körében² (2. táblázat).

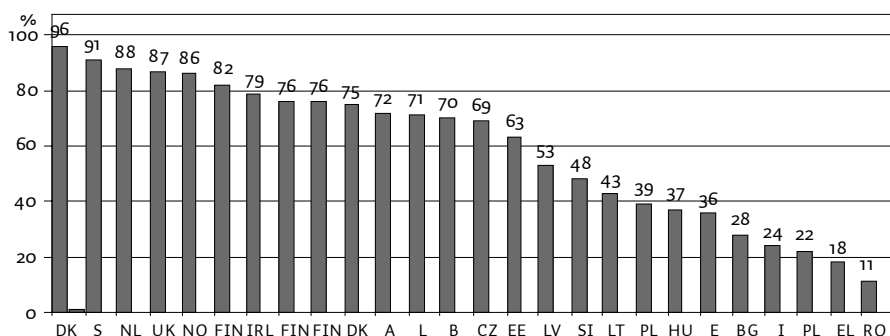
Ugyancsak átlag alatti a vállalati képzést nyújtó vállalatok aránya, és átlag alattiak a vállalati képzési részvételi arányok is. Az Eurostat felvétele szerint a magyar cégek 37 százaléka nyújt képzést dolgozóinak (4. ábra), ez jóval elmarad az EU (25) 57 százalékos átlagától, és csak néhány országban figyelhetünk meg a hazainál alacsonyabb arányokat.

A képzést nyújtó vállalatokban a részvételi arány is átlag alatti, 26 százalék. Az MKIK-GVI adatfelvétele még ennél is jóval alacsonyabb arányokat talált. Eredményeik szerint 2006-ban a vállalatok 18 százaléka képezte dolgozóit (MKIK-GVI, 2007). Az alacsony képzési hajlandóság okairól nem állnak rendelkezésre kutatási eredmények. Ezek vizsgálatára azonban feltétlenül szükség lenne ahhoz, hogy olyan környezetet lehessen teremteni a vállalatok számára, amelyben képzési hajlandóságuk növekszik. Csak feltételezhetjük, hogy ebben szerepet játszhatnak az intenzív munkaerő-forgalom és a minimálbér-szabályok (melyek különösen a kevésbé iskolázott rétegek esetében nem teszik lehetővé, hogy a képzés költségeinek egy részét alacsonyabb keresetek formájában ráterheljék a dolgozókra), a vállalatok üzleti várakozásainak bizonytalansága,

² A végzettség szerinti részvételi arányok különbségét a Foglalkoztatás-politikai eszközökről szóló fejezet bemutatta.

a munkavállalók általános és tanulási képességeinek hiánya (mely nagyon megnövelné a vállalatok számára a képzési költségeket, ha képezni akarnák dolgozóikat) és más intézményi és szabályozási okok is. A képzési rendszernek a rövid távú vállalati igényekhez való igazítása viszont hosszú távon rontja a képzésből kikerülők foglalkoztatási esélyeit. A közpénzekből finanszírozott szakképzésnek elsősorban a résztvevők általános és szakmai alapképességeit kell fejlesztenie, ez adhat lehetőséget az életpálya során a tovább- és átképzéshez, valamint a vállalati speciális tudást biztosító (vállalati forrásokból finanszírozott) képzésekhez, vagyis a szakmunkás/szakiskolai végzettségűek hosszú távú munkaerő-piaci boldogulásához.

4. ÁBRA: A képzést nyújtó vállalatok az összes vállalat arányában az EU-országokban, 2000 (%)

Forrás: Eurostat 2002

HIVATKOZOTT IRODALOM

EUROSTAT (2002): *Continuing training in enterprise in Europe*. Results of the second European Continuing Vocational Training Survey in enterprise.

EUROSTAT (2003): *School leavers in Europe and the labour market effects of job mismatches*. Statistics in focus. Population and Social Conditions- Theme 3 5/2003.

FARKAS PÉTER (2008): *Szemponatok a középtávú szakképzés-politika kialakításához*. OKA-háttér tanulmány, Budapest.

HÍVES TAMÁS (2007): *Iskoláztatási, szakképzési, lemorzsolódási és munkapiaci adatok elemzése*. Kézirat. OKA-háttér tanulmány.

GALASI PÉTER (2007): *A középfokú szakképzésből kikerülők pályakövetési rendszerének koncepciója*. OKA-háttér tanulmány, Budapest.

KÉZDI GÁBOR (2007): *A szakképzés munkaerő-piaci értékének és struktúrájának változása Magyarországon a rendszerváltás előtt és után*. Kézirat. OKA-háttér tanulmány.

KÖLLŐ JÁNOS (2006): *Workplace Literacy Requirements and Unskilled Employment in East-Central and Western Europe – Evidence from the International Adult Literacy Survey (IALS)*. Budapest Working Papers on the Labour Market. Budapesti Corvinus Egyetem – MTA KTI.

MÁRTONFI GYÖRGY (2007): *A TISZK-rendszer kiépítésének első szakasza*. Kézirat. OFI–KKEK, Budapest.

MKIK-GVI (2004): *Szakmastruktúra- és szakmatartalom-változások a gazdasági fejlődés tükrében*. Budapest, 2004. július.

MKIK-GVI (2007): *Rövid távú munkaerő-piaci előrejelzés – 2007*. Budapest, 2007. március.